

Kurzus kódja: BBN-FIL-341
Kurzus megnevezése: Politikai filozófia előadás
Kurzus megnevezése angolul: Political Philosophy
Kurzus előadója: Mráz Attila

Oktatás célja:

- *Mindig engedelmeskednünk kell a törvényeknek?*
- *Van egyáltalán értelme erkölcsről beszélni a politikában?*
- *Mit jelent a „szabadság”, milyen formái lehetnek értékesek, és mikor korlátozható?*
- *Minden gazdasági, társadalmi egyenlőtlenség igazságtalan? Ha igen, miért? Ha nem, melyek igazságtalanok?*
- *Mivel tartozunk a következő nemzedékeknek? És a hátrányos helyzetű vagy a nemzeti kisebbségeknek?*
- *Hogyan oldandók fel a kisebbség és a többség konfliktusai?*
- *Mitől alkot közösséget egy „nemzet”, többel tartozunk-e a honfitársainknak, mint másoknak (és ha igen, mivel)?*
- *Milyen államban kellene élnünk, és egyáltalán mi az az állam, van-e ma még jelentősége, szükség van-e rá?*

A politikai filozófia ezekre és más hasonló kérdésekre próbál érvelő, rendszerszerű válaszokat kínálni, és már létező válaszokat kritizálni.

A kurzus célja, hogy a hallgatók – többek közt a fenti problémák mentén – áttekintést kapjanak a kortárs, azaz a 20–21. századi euro-amerikai politikai filozófia meghatározó kérdéskérdéseiről, és az ezekre válaszként kialakult legfőbb elméleti irányzatokról. Cél továbbá, hogy a hallgatók áttekintést nyerjenek az alapvető politikai ideológiai irányzatok – baloldali-progresszív, centrista-liberális, jobboldali-konzervatív stb. – és a politikai filozófiai elméleti irányzatok közötti összefüggésekről, az egyes ideológiai irányzatok filozófiai alapjairól; ezáltal racionálisan meg tudják alapozni saját politikai meggyőződéseiket és megértsék a politikai vitapartnereik meggyőződése mögött meghúzódó érveket, értékeket.

A kurzus probléma-centrikus, vagyis a politikafilozófia kérdéskérdéseit nem a filozófiatörténet kronológiáját, hanem a problémák tárgyi összefüggéseit követve rendszerezi, tárgyalja. Ugyanakkor az előadássorozat a filozófiai problémákat azok történeti, politikai, társadalmi kontextusában ismerteti, kiemelve, hogy milyen valós politikai problémák motiválnak egy-egy politikafilozófiai kérdéskérdést.

Noha a kurzus előadásokból áll, az előadások során bőven lesz lehetőség a hallgatók aktív közreműködésére, ezáltal pedig az anyag hatékonyabb elsajátítására.

Ez a kollokvium önmagában is teljesíthető, de aki még nem végezett el egyet a kapcsolódó Politikai filozófia szeminárium kódján meghirdetett gyakorlatok közül, annak **nagyon ajánlott** azt is felvennie mellé. A szeminárium segíti a kollokviumra készülést; a kollokvium segít a szemináriumon tanultakat tágabb kontextusban látni.

Tantárgy tartalma:

I. Módszertan, a politikafilozófia tárgya(i)

1. *Mi (minden lehet) a politikai filozófia?*

A tudományterület tárgya(i), normatív és leíró politikatudomány; a politikai filozófia és a társadalomtudományok viszonya; a politikai filozófia, az erkölcsfilozófia és a társadalomfilozófia kapcsolata

II. Autoritás, engedelmesség és engedetlenség, demokrácia és alkotmányosság

2. *Mi az az állam, és miért érdekes?*

Az állam fogalma, a közhatalom problematizálása: autoritás, engedelmesség, kényszer, legitimitás; magánhatalmi viszonyok az államon túl és azon belül: nemi és faji / etnikai egyenlőtlenségek

3. *Miért kell engedelmeskedünk? A közhatalom (autoritás) kortárs igazolási kísérletei*

Az anarchista álláspont és kihívói; az államhatalom jóléti instrumentalista, szerződéselméleti, episztemikus és természetes kötelesség-alapú igazolási kísérletei

4. *Mik a mi közös ügyeink, hogyan döntünk róluk? Milyen államban kellene élnünk, ha bármilyenben?*

A demokrácia és az alkotmányosság politikai filozófiai kérdései: a közhatalom forrása, népszuverenitás, a közhatalom korlátai, alapvető jogok; az állam és a jog „meghaladásának” elmélete és előfeltevései

5. *Mi az, amit még túrnunk kell?*

Az engedetlenség és a közhatalom megbontásának politikai filozófiai kérdései: polgári engedetlenség, lelkiismereti ellenszegülés, forradalom.

III. Politikai erkölcsstan

6. *Mocskos politika*

Az erkölcs és a politika viszonya, moralista és realista megközelítések, kompromisszum és elvszerűség a politikában, erkölcsi dilemmák és ítélőképesség

Első ZH időpontja: 2024. okt. 22. (az előadás időpontja)

IV. Szabadság, autonómia, paternalizmus

7. *Szabad, de kitől, mitől, mi végre?*

A „szabadság” különböző fogalmai, liberalizmus és (neo-)republikanizmus, szabadság és autonómia, a paternalizmus és a jogi moralizmus problémái

V. Elosztási igazságosság, társadalmi igazságosság

8. *Az egyenlők társadalma*

Gazdasági egyenlőtlenségek és társadalmi egyenlőtlenségek, elosztási igazságosság-elméletek, elosztási és elismerési problémák; a szabadság, egyenlőség, közösség egymáshoz való viszonya; interszekcionalitás

9. *Ki a jövő? Mi maradjon nekik?*

Nemzedékek közötti igazságosság, környezeti igazságosság

VI. Politikai közösség, közjó, nemzet, multikulturalizmus

10. Egység és sokféleség

A politikai közösség természete: a közösség, a nemzet és a nép fogalma(i), multikulturalizmus; közösségi identitás és szolidaritás a politikai közösség „alatti” és „feletti” közösségek szintjén; a „közjó”, közérdek fogalma, az egyéni jó / érdek és a közjó / közérdek viszonya

VII. Politika, igazság, ideológia

11. Nem több, mint pusztai ideológia?

Mi az az ideológia? Jó vagy rossz, és miért? Mi a különbség, ha bármi is, egy politikai filozófiai elmélet és az ideológia között?

Második ZH időpontja: 2024. dec. 10. (az előadás időpontja)

Számonkérési és értékelési rendszere:

A kollokvium **két zárthelyi dolgozat** megírásával teljesíthető **a szorgalmi időszakban, vagy** ha erre igény mutatkozik, **szóbeli vizsgával a vizsgaidőszakban** – a hallgató döntése szerint. A zárthelyi dolgozatok egyenként a kollokviumi anyag egy részét fedik le, míg a szóbeli vizsga a kollokviumi olvasmánylista egészét lefedi. Az aktív órai részvétel mindkét értékelési forma esetében elismerést nyer.

Előzetes irodalom: A számonkérés az előadások anyagán túl a Filozófia Intézet honlapján (<http://phil.elte.hu/>) közzétett kollokviumi olvasmánylistán alapul: <https://phil.elte.hu/dstore/document/5134/Kort%C3%A1rs%20politikai%20filoz%C3%B3fia%20kollokviumi%20olvasm%C3%A1nylista%202022%20osz.pdf>